

Występowanie *Acheta frontalis* (Fieb.) (Orthoptera,
Gryllidae) na Wyżynie Małopolskiej

La présence du *Acheta frontalis* (Fieb.) (Orthoptera, *Gryllidae*)
sur le Plateau de la Petite Pologne

napisał

WACŁAW SZYMCHAKOWSKI

Świerszcz szary — *Acheta frontalis* (Fieb.) jest gatunkiem o typie rozszedlenia zbliżonym do pontomedyterrańskiego. W Europie północno-zachodnia granica jego zasięgu przebiega przez środkową Polskę, Czechy i południowe Niemcy. W obszarach o klimacie kontynentalnym gatunek ten dochodzi znacznie dalej na północ niż w zachodniej części obszaru swego występowania. U nas znany jest z Dolnego i Górnego Śląska, okolic Poznania i Wyżyny Lubelskiej. Na Wyżynie Małopolskiej świerszcz szary jest bardzo rozpowszechniony, w literaturze jednak znajdują się dotąd jedynie dane o jego występowaniu na ściankach doliny Wierchowskiej koło wsi Ujazd¹. W niniejszej notatce podaję dalsze stanowiska tego gatunku, które zaobserwowałem ubocznie podczas poszukiwań faunistycznych w terenach kserotermicznych Wyżyny Małopolskiej.

Powiat krakowski

Oprócz wzmiankowanego stanowiska w dolinie Wierchowskiej w obrębie Jury Krakowskiej, *Acheta frontalis* (Fieb.) wystę-

¹ R. Kuntze i J. Noskiewicz, Zarys Zoogeografii Polskiego Podola, Lwów 1938.

puje również pod samym Krakowem w Przegorzalach, na lessowych pobrzeżach Lasu Wolskiego. Znam okazy zebrane tam przez mego ojca w kwietniu 1930 r. oraz 19 III 1950 r., gdzie przebywały razem z *Gryllus campestris* (L.). Prof. dr S. Smreczyński poinformował mnie o nadwyzwyczaj licznym występowaniu tego gatunku na skraju Lasu Wolskiego.

Powiat miechowski

Acheta frontalis (Fieb.) jest w Ziemi Miechowskiej nader rozpowszechnionym i charakterystycznym elementem siedlisk kserotermicznych. Zamieszkuje tu otwarte południowe zbocza lessowych i marglowych wzgórz, rozprzestrzeniając się z nich niekiedy i na tereny płaskie. Znam go z następujących miejscowości:

Kamieńczyce: jedyny okaz znalazłem 1 V 1953 r. pod kamieniem na dnie lessowego wąwozu.

Rezerwat Złota Góra w Jaksicach, 10 V 1955 r. na południowym stoku wzgórza pokrytego murawą z roślinnością stepową, obecnie coraz bardziej zredukowaną wskutek silnej ekspansji formacji leśno-zaroślowej.

Dosłońce, 16 VI 1954 r. Omawiany gatunek występuje tu licznie na murawie z roślinnością stepową, ciągnącą się bardzo wąskim pasem wzdłuż lasu. Wnika on tu przy tym daleko w pola zbożowe oraz nieznacznie w rozrzedzoną brzeżną partię lasu dębowo-grabowego.

Lisiniec, 4 V 1953 r., dość licznie na rozległym południowym sklonie wzgórza marglowego pokrytego murawą z bardzo liczny tu *Linum flavum* L.

Klonów, 30 V 1954 r., na stromym południowo-zachodnim i południowym stoku wzgórza marglowego z roślinnością murawo-zaroślową.

Rezerwat Sterczów-Ścianka koło Klonowa, 30 V 1954 r., na zboczu stepowym, na skraju lasu.

Powiat pińczowski

Bogucice, 28 V 1953 r. Obserwowałem tam masowy pojaw *Acheta frontalis* (Fieb.) wśród zboża, na polach o różnej ekspozycji.

zycji, także i na zupełnie płaskich. Należy się spodziewać występowania tego gatunku na leżących w pobliżu wzgórzach gipsowych, jak również i na innych terenach kserotermicznych kotliny dolnej Nidy.

Powiat sandomierski

Góry Pieprzowe pod Sandomierzem, 22 VIII 1951 r., 18 IV 1952 r., 18 IX 1952 r., 22 VII 1954 r. Gatunek omawiany występuje tu razem z rzadszym od niego *Gryllus campestris* (L.) w górnej, lessowej partii zbocza, najliczniej na suchych murawach stromego południowego stoku, lecz również na ścianach poprzecznie do niego przebiegających wąwozików. W dolnych, skrajnie suchych i pozbawionych niemal roślinności częściach stoku zbudowanych z łupków paleozoicznych, *Acheta frontalis* (Fieb.) nie znajduje dla siebie odpowiednich warunków bytu. Pojawia się dopiero, lecz już znacznie rzadziej, w kotlinkach u stóp Gór Pieprzowych, na podłożu lessowym zmieszonym z łupkami.

Mimo iż stanowiska *Acheta frontalis* (Fieb.) w Polsce leżą w północnej strefie granicznej jego zasięgu, gatunek ten nie jest tutaj tak wybitnie stenotopowy jak wiele innych elementów kserotermofilnych o podobnym rozsiedleniu. Dają się jednak zauważyć pewne różnice w charakterze jego występowania między Podolem a Polską. Na Podolu jest mianowicie *A. frontalis* (Fieb.) bardzo rozpowszechniony i pospolity w różnych siedliskach, a nawet — jak podają Kuntze i Noskiewicz (l. c.) — liczniej spotyka się go na ugorach niż na ciepłych ściankach. Dalej na północny zachód, począwszy od Lwowa, staje się on bardziej lokalny i w Polsce głównymi ośrodkami jego występowania są już wzgórza kserotermiczne, w które obfituje szczególnie Wyżyna Małopolska. Ekspansję *A. frontalis* (Fieb.) na tereny płaskie, zwłaszcza pola zbożowe, można zaobserwować przede wszystkim tam, gdzie korzystne warunki fizykalne podłoża rekompensują niedomogi ekspozycji terenu (np. w Bogucicach). Zjawisko to dotyczy również niektórych innych kserotermofilnych gatunków, a występuje ono najbardziej wyraźnie w obszarze nadnidziańskim, gdzie łatwo nagrzewająca się i utrzymująca ciepło rędzina gipsowa pozwala na rozprzestrzenianie się ich na położone

w sąsiedztwie południowych zboczy tereny płaskie, a nawet lekko nachylone ku północy.

RESUME

L'auteur cite 9 nouvelles localités du *Acheta frontalis* (Fieb.) sur le Plateau de la Petite Pologne et donne quelques détails de son écologie.